

bylo od osudného roku 1976 obecně známo, že na policii řekne i to, co neví –, ale jednoduše proto, že byl zcela odtržený od reálného života, což ho předem z jakékoli konspirace diskvalifikovalo. Jirous to věděl, věděl to z vlastní zkušenost, a přesto ho znovu zatahoval do věcí, do kterých se tahat neměl – inu Magor. Ostatně Čuñas taky, i když bude tvrdit, že ne.

Výše řečené ale podle mne neplatí pro Bondyho básníka. Když rýmuje: *Všechno, co je fašistické / je mi velmi sympatické / to je moje cesta jasná / ani špatná ani spásná*, nebo: *Všechno je v prdeli / ve všední den i v neděli / Jenom ty filmy sovětský / ty jsou vědecký*, veršuje jako člověk, který byl zcela osvobozen od představy jakékoli platformy, na které by se mohl sejít s režimem, o což se v rámci „velké

politiky“ snažila Charta 77. Bondyho verše nejsou provokace, to je přímo ontologicky založená jinakost. Bondy-autor ve svých textech totálně rozbíjí diskurz, který většinové společnosti vnutil režim, staví jej na hlavu, vysmívá se mu, zatímco naprostá většina lidí, která je vůči režimu v opozici, s režimem vážně polemizuje, čímž mu dává vážnost. Naproti tomu Bondy se svojí maniodepresivní urputností soustavně uráží a zesměšňuje vše, na čem je režim postaven: pokrokové tradice, socialistický stát i uvědomělý lid, který je odsouzen mazat si na chleba vlastní lejno. Bondy-básník nenechává sebemenší flíček, kde by se mohl sejít s debilitou, označující se jako Československá socialistická republika.

Ivan Martin Jirous po právu doktorovi Fišerovi vzkázal, že mu zasadil osi-

ku. Když ale „případ Bondy“ budeme nazírat v neosobní rovině (o tu osobní ostatně Fišerovi ani Bondymu nikdy nešlo), uvidíme, alespoň podle mne, že Egon Bondy svým vlivem a působením udělal proti režimu stokrát víc než Zbyněk Fišer pro něj. Vyvíňuje toto konstatování nějak občana Fišera? Vyzrál ďábel nad Fišerem, nebo Bondy nad ďáblem? Platí snad obojí? Nebo to je hloupě položená otázka?

Co se týká mě osobně, Zbyněk Fišer byl monstrem, ke kterému nemám sebemenší vztah. Egon Bondy ale pro mě svým způsobem zůstal guru, i s tím jeho posíracím založením, neboť jak pravil podobně geniální kníže Sternenhoch, který ztrouchnivělou mrtvolu Helgy považoval za vytouženou krasavici: i slunce má své skvrny.

Petr Placák

Jak feminista Vodrážka znásilnil básníka Bondyho

Text *I slunce má své skvrny* nebyl původně určen k otištění – byl přednesen na konferenci *Reflexe undergroundu* v Knihovně Václava Havla (22. 9. 2015) v záměrně lehčím tónu jako má osobní poznámka k „případu“ Zbyňka Fišera (Egona Bondyho) a jeho vztahu k StB, potažmo k minulému režimu. Mírek Vodrážka sepsal článek, v němž reagoval na diskusi, která se rozvinula na toto téma především na stránkách a v okruhu literárního časopisu *A2*. Označil ji za „pohromové myšlení“, přičemž můj příspěvek do této myšlenkové pohromy rovněž přiřadil.¹

V úvodu části reagující na můj příspěvek tvrdí, že jsem v souvislosti s Egonom Bondym *nezpochybnil naivní, rozporuplnou a hlavně ničím nepodloženou jednostrannou psychologizaci a psychiatrizaci problému*, což už samo o sobě je poněkud vyšínuté. (Podotýkám, že v podtitulu mého příspěvku k tomuto problému stálo: *několik poznámek rázu spíše psychologického či psychiatrického*, a že tedy o nic jiného než o „jednostrannou psychologizaci

a psychiatrizaci problému“ nešlo a jít nemělo.)

Vodrážka své výhrady vůči mému pohledu shrnul do pěti bodů:

1) *Existují dvě existence, Egon Bondy a Zbyněk Fišer, první byla guru, druhá monstrem, první přechytračila moc a podstrčila jí Fišera. – Rozpor spočívá v tom, že tato konstrukce je spíše dokladem vysoce racionalizovaného a integrovaného myšlení než osobnostně rozpadlého.*

Netvrdím, že existovaly dvě osoby, Bondy a Fišer, ale kladu otázku, zda neexistovaly – není to tvrzení, ale úvod do problému, který je podle mne dosti složitý a nejednoznačný. S tím padá i druhá námitka. (Bondy se jistě v mnoha ohledech choval vysoce racionálně, stejně jako se v mnoha ohledech choval jako šílenec, jak mu to velela jeho maniakální povaha. To se přece vůbec nevylučuje, naopak je to běžným znakem podobně vyšínutých jedinců obdařených zvýšenou inteligencí.)

2) *Nespolupracoval s režimem, který sám označoval za fašistický. – Rozpor*

spočívá v tom, že Fišer alias Bondy se zavázal po několika desetiletí k tajné spolupráci s „fašistickým režimem“.

Netvrdím, že s ním nespolečně pracoval, ale že s ním nespolečně pracoval na ideovém podkladě (ideový motiv spolupráce s StB mohl podle mne hrát určitou roli během jeho spolupráce s StB v letech 1961–1968, kdy se Bondy – než skončil v invalidním důchodu „na hlavu“ – pokoušel fungovat jako člověk ze struktur a dělat vědeckou kariéru). Fišer s StB nespolečně pracoval „desetiletí“, nýbrž čtrnáct let s dvěma letitými přestávkami, přičemž stejně dlouhou dobu byl StB sledován a prověřován jako režimu podezřelá osoba. Právě v období, které jsem měl ve svém příspěvku na mysli a které znám na základě autopsie, StB s Bondym rozvázala spolupráci napůl z důvodů ideových neshod a napůl z důvodů psychiatrických, čímž mj. prokázala větší vhléd do „problému“ než Vodrážka.

3) *Byl osvobozen od jakékoliv platformy, na které by se mohl ideově sejít s režimem. – Rozpor spočívá v tom, že*

1 VODRÁŽKA, Miroslav: *Pohromové myšlení současné české levice*, viz <http://www.minulost.cz/cs/pohromove-mysleni-soucasne-ceske-levice> (citováno k 10. 12. 2015).

v 60. letech vydával prorežimní marxistické publikace, po tři desetiletí poskytoval režimu důležité kontrarozvědčné a dokonce rozvědčné informace.

Netvrším, že to byl občan Fišer jako takový, kdo byl od výše uvedeného osvobozen, ale Bondy-básník: jeho poezie patří – podle mne – k tomu nej-svobodnějšímu, co tady bylo po válce ve vztahu k tehdejšímu režimu a společnosti vůbec napsáno (že to pochází z pera člověka, který několikrát spolupracoval se Státní bezpečností, je paradox, který stojí spíše za zamyšlení než za znevážení těchto textů). Označovat pak Fišerovy práce *Útěcha z ontologie* nebo *Buddha* za „prorežimní publikace“ je zlá hloupost (oficiálně mohl Bondy publikovat jen v letech 1967 a 1968, v době, kdy vycházelo kdě ho).

4) *Byl odtržen od života, to ho diskvalifikovalo od konspirace. – Rozpor spočívá v tom, že po tři desetiletí konspiroval pod jmény „Klíma“, „Mao“ a „Oskar“.*

Netvrším, že ho to diskvalifikovalo od konspirace s režimem, ale naopak od konspirace s opozicí.

5) *Motivem jeho spolupráce je pouze fyzický strach. – Rozpor spočívá v tom, že rozsáhlé a detailní agenturní zprávy naznačují, že udával s jistým zaujetím až zálibou například svou bývalou milenku a jejího přítele, ke kterému odešla, své buržoazně myslící spolužáky a zejména mystiky a filosofy, kterými z ideologických důvodů pohrdal.*

Netvrdil jsem, že motivem Bondyho spolupráce s StB byl „pouze fyzický strach“, ale že fyzický strach byl jednou z příčin jeho spolupráce s režimem. (Všechny mé Vodrážkové rozporované názory jsou navíc uvozené dvěma slůvky: podle mne, Vodrážka ovšem vše tvrdí a priori.)

Zjevená pravda

Vodrážka vyřkl pět výhrad a všechny jsou úplně mimo kontext: buďto vůbec nechápe či přehlíží smysl textu, nebo jej převrací. Na tomto základě mě pak zařadil do zmíněné kategorie „pohromového myšlení“ (vedle levice tam zahrnul i „mýtotvorný underground“), kterému jde především o zpochybnění věrohodnosti materiálů StB.

Výzva, abychom nebrali doslova to, co psala StB a co Bondy StB říkal, je motivována jakýmsi ideologickým kádrováním naruby. Má v rámci pohromového myšlení otevřít cestu k porozumění tomu, „o co šlo v Bondyho marxismu“.

Pomineme-li to, že by bylo jisté záhodno porozumět tomu, o co šlo „v Bondyho marxismu“ (sám Fišer o tom do svých posledních dnů pochyboval), pak zásada „nebrat věci doslova“ je podmínka sine qua non přístupu k pramenům jakékoli povahy – ke spisům StB stejně jako třeba k textu Bible (biblická exegeze je stará dva tisíce let). Vodrážka nás sice varuje před tím, abychom spisy StB „nebrali doslova“, aby vzápětí – v rámci svého ne pohromového, ale chaotického myšlení – výše uvedené popřel: *Pohromovému myšlení je vlastní určitý druh fundamentalismu, který odmítá, že by dílo či text mohl být „otevřený“ například tomu, co se autor snaží nejen před světem, ale i v díle utajit. V pohromovém myšlení se tak dílo stává určitým druhem totality, kterému je cizí významový posun textu.*

Tento rozpor Vodrážka „řeší“ tak, že zatímco spisům StB přikládá jakýsi „ontologický“ charakter, který vylučuje jakýkoli „významový posun textu“, Bondyho poezii připisuje podvojnost. StB to viděla také tak. Vzápětí ovšem Vodrážka tuto dichotomii opět smaže a sesype vše na jednu hromadu: *Texty Fišera alias Egonu alias „Klímy“, „Maa“ a „Oskara“ podléhají literární topologii pohyblivého rubu a líce, v které jazyk mění role a otáčí rovinami tak, že není zřejmé, kdo píše jaký text: zdali filosof nebo fízl.*

Tady to ale zřejmé je: texty „Klímy“, „Maa“ či „Oskara“ jsou produktem instituce zvané StB a pajazykem vnitřních zpráv je koncipoval estébák mající Fišera na starosti. Vodrážka je ovšem vydává za dílo Bondyho: jsou tedy agenturní zprávy (z povahy věci, tedy Bondyho) také podvojně, snaží se něco utajit? Právě že ne! Zprávy, sepsané estébáky na základě hlášení „Klímy“, „Maa“ a „Oskara“ (krycí jména agenturních svazků, které StB vedla na Fišera) jsou v podání Vodrážkově cosi jako zjevená pravda.

Rovina StB

Vyzbrojen myšlenkovým chaosem, který je ze své podstaty argumentačně neprůstředný, začne pak Vodrážka čtenáře poučovat: *Obrana Bondyho díla je založena na literární naivitě či přesněji tradicionalistickém chápání literatury, kde se slova chápou podle ekonomie klasické řeči založené na jednoduchém gestu dorozumění, které je „bez trhlin a clon“ (Roland Barthes). Jenže dle kritické literární teorie „text“ není dokončený produkt, nějaký hotový závoj, ale tkanivo, které podléhá nejen proplétání, ale i rozplétání. A jednotlivé udání se nejen proplétají s textem, ale rozplétají či odstraňují závoj jeho díla, který se jevil být neměnný. Ano, to je základní pravidlo pro práci s jakýmkoli textem, podobně jako pravidlo, že text je třeba číst zleva doprava a shora dolů. Výše uvedené musí mít ovšem předznamenání: proplétat a zaplétat „tkanivo“ může Vodrážka po libosti, ale jen tehdy, když jeho jednotlivé prameny nejdříve „identifikuje“ – kde, proč, jak, kým, k čemu. Abychom mohli hledat nějaké styčné body či plochy, musíme nejdřív určit druh, povahu, provenienci, účel... srovnávaných textů. Udělal to Vodrážka s Bondyho poezií na jedné straně a se spisy StB na druhé? Neudělal. Škoda, protože vedle historika a filozofa by mohl být Vodrážka i literární vědec a mohla to být ještě o něco větší legrace. Například když se s odkazem na texty Karla Kryla ptá v souvislosti s Bondyho poezií: *Jaký způsob existence vyplývá z toho, že konfident o svobodě káže?* Bondyho nařikání je ale přímo antiteze jakéhokoli kázání, a kdybychom je chtěli přenést do biblické roviny, tak by šlo nejspíše o Žalmy.*

A nejde jen o povahu textu, ale i o samotného autora. Vodrážka ve snaze verifikovat spisy StB na jedné straně a na straně druhé zpochybnit autentičnost Bondyho textů zcela přehlíží jeho maniodepresivní povahu a duševní vyšinutost, stejně jako povahu materiálů z produkce instituce zvané StB, která ke svému plošnému fízlování využívá strachu a slabostí lidí, včetně těch charakterových, a bez

jakýchkoli pochybností vysvětluje složitou lidskou bytost s její zranitelnou psychikou pouze z roviny spisů StB. Na tom byl založen celý systém fízlování.

Nejedná se přitom jen o „horizontální“ vztah mezi Bondym a Fišerem – Bondym básníkem, Bondym (Fišerem) filozofem, Fišerem občanem a Fišerem (Bondym) udavačem, ale i o vztah mezi jednotlivými obdobími: Fišer koncem 40. let a první polovina 50. let byl někdo zcela jiný než Fišer studující a „řádný občan“ 60. let, a ten byl zase jiný než „invalidní sourozenec“ 70. let, který je opět jiný než „důvěrník“ Fišer druhé poloviny 80. let.

Kamarád Kořínek

Vodrážka ale tvrdí: *Představa, že by Bondy udával z ideologických důvodů, se tak stává něčím nemyslitelným nejen pro levicové pohromové myšlení, ale i pro mýtoidní underground a literární Bondyho fanclub.* Podle mne se ale o jeho spolupráci na ideovém podkladě dá mluvit jen v 60. letech, a to ještě velmi podmíněně – Bondy rozhodně neřešil problémy režimu, které mu byly bezpochyby zcela „volné“, ale problémy své vlastní, problém své existence. Podle mne celá jeho spolupráce s StB v 60. letech mohla mít tuto příčinu: V roce 1956 ho opustila jeho osudová žena Honza Krejcarová, z které Bondy šílel, kvůli níž se dopouštěl kriminálních deliktů, přemítal o teroristických aktech proti režimu, což ho samo o sobě mohlo dovést na šibenici. Jeho dosavadní existence ve společnosti nezávislých avantgardních umělců na hranici zákona nebo i za ní ho dovedla na samý práh šilenství a na pokraj sebevraždy – v radikálním rozchodu s minulostí a v životě spořádaného občana a studiu pak viděl svou jedinou záchranu. Jako student filozofie se stal v roce 1961 spolupracovníkem StB a možná to ve své vyšínutosti myslel z ideového hlediska i „upřímně“, když donášel na své kolegy „revizionisty“ stejně jako na „existencialisty“ a často na ně „jen“ žaloval, protože podle

mne v tom byly i různé „soukromé“ motivy, osobní i profesní. Zároveň ale trpěl dál depresemi a sebevražednými náladami, až ho musel jeho řídicí orgán Kořínek přesvědčovat, aby zašel na psychiatrii. Možná byl Kořínek jediný „přítel“, kterého Bondy tehdy měl, tím spíš, že to rozhodně nebyl „obyčejný“ fízl. (Podle poznámky zachované ve spisu agenta „Maa“ odešel v roce 1967 na vlastní žádost ze služeb MV do aparátu KSČ: byl to snad reformní komunisto-idealista, stal se z něj „pod vlivem“ Bondyho věřící marxista? V roce 1970 byl stranicky trestán a nakonec skončil jako tajný spolupracovník StB – z řídicího orgánu se přes anabázi v KSČ stal objektem, který byl sám řízen. Cvok na cvokovi jezdí?)

Dá se označit charakter styků Bondyho s estébákem Kořínkem v 60. letech, které mu možná do jisté míry nahradily přátele, za ideový? Nebo jde o kombinaci psychických potíží a hledání smyslu života, k němuž patří i upínání se k trockismu, marxismu, maoismu, které se vždy ukazuje jako marné, jako vše na tomto světě, a jediné, co zbývá, je spáchat sebevraždu? Když se Fišer Kořínkovi svěřuje se svými sexuálními potížemi, říká to jako ideový spolupracovník, nebo jako psychiatrický pacient, který se svěřuje svému doktorovi?

Texty a texty

Vodrážka ovšem textům tohoto psychicky bezpochyby vyšínutého jedince (Bondy byl od konce 40. let mnohokrát hospitalizován na psychiatrii) upírá vnitřní pravdivost, tvrdí, že jeho poezie je provokace StB. Jsou tedy básně psány na základě objednávky? Z ideologických důvodů? Jakých? Provokovala StB texty, které zsměšňovaly celý komunistický všehomír, aby snad mohla zdůvodnit svou existenci? Proč se pak Zbyněk Fišer od svých děl při pohovoru na StB distancoval, stejně jako od Egona Bondyho? Co bylo dřív: Bondyho básně, nebo Bondy jako spolupracovník StB?

Vnitřní pravdivost, kterou upírá Bondyho poezii, přiznává Vodrážka naproti tomu spisům StB: texty StB jsou pro něj serióznější než Bondyho básně, které oslovily a pomohly osvobodit z režimních tenat tisíce mladých lidí. V rámci svého filozoficko-etického „chaosmu“ se Vodrážka dostal na stejnou rovinu, jakou druhdy představovala Dolejšího *Analýza 17. listopadu*.

Že Vodrážka přistupuje k Bondyho textům z roviny StB, není možná náhoda, protože je schopen napsat i následující úvahu: za komunismu prý textům Zbyňka Fišera/Egona Bondyho *nedůvěřoval z feministického důvodu*. Vadilo mu, že *ženy používal ve svých filosofických úvahách jako podružný sexuální objekt, jako plátno, na kterém promítal svoje úvahy*. Podobně by si mohl někdo stěžovat, že Bondyho texty znevažují Marxe a Masaryka stejně jako papeže nebo třeba lidové umění. Svátá prostoto – tak přece texty mimo oficiální kánon denuncioval komunistický režim: znevažovaly kde co!

Ruku v ruce s hyperkritickým pohledem na druhé jde u Vodrážky nedostatek sebereflexe. Tak si na vlastní adresu napíše: *Autor textu Filosofický sendvič narušil nejen poklidné tolerantní vody k Bondyho konfidentství a pětadvacetileté trapné přešlapování, ale vyvolal především silný nesouhlas svou tezí, že „spolupráce s tajnou policií nevězla z mravní slabosti, ale z ideové síly a z přesvědčení“.*

O Bondyho konfidentství jsem psal hned krátce po roce 1989, kdy se mně dostaly do rukou materiály StB. Tehdy většina lidí jejich věrohodnost zpochybňovala a Vodrážka Bondyho stále nekriticky uctíval, stejně jako ho dnes (jako autora) nekriticky zatracuje. (Tvzení, že nějaké Bondyho jednání vzešlo z jeho „ideové síly a přesvědčení“, se musí člověk opravdu smát: jistě, „ideová síla a přesvědčení“ z Bondyho vyzařovala stejně intenzivně jako třeba zácpa.)

Vodrážka to ve své sebe prezentaci vidí ovšem jinak: *Zatímco někteří se odvážili vstoupit do stavu rizikového*

dospívání a udržují s historií nejistý krok, jiní se rozhodli zůstat ve stavu blaženého historického dětství. To je vskutku úsměvné zvlášť s ohledem na to, že ač Vodrážka přichází se spisy StB do každodenního styku, nezná základní pravidla práce kontrarozvědky s agenturní sítí: *Pokud bych chtěl být ale opravdu „osobní“, potom bych se v textu Filosofický sendvič určitě zmínil, jak před přednáškami ke mně vodil [Bondy] neznámé osoby s osobní garancí, že se s nimi musím určitě seznámit – agenty StB.* Podle zásad kontrarozvědky ovšem nesměl jeden agent vědět o agentovi druhém, a to nejen z „bezpečnostních“ důvodů kontrarozvědné ochrany, ale mimo jiné proto, že jednotliví agenti se šmírovali navzájem, čímž si StB ověřovala jejich spolehlivost. Pokud tedy Bondy někoho na přednášky přivedl, tak rozhodně nevěděl, že je to agent StB.

Po všem výše uvedeném Vodrážka konstatuje: *Petr Placák se pasuje do role jasnozřivého psychozpytce, který si však není schopen položit jednoduchou otázku: kdo vůbec může vidět do druhého člověka? Právě já si ale celou tu dobu tuto otázku ohledně Bondyho kladu, zatímco Vodrážka má spisy StB za zjevenou pravdu. Dokonce i estébák Kořínek, který měl v 60. letech Fišera „na starosti“, si ji podle všeho kladl, když psychicky rozloženému Fišerovi doporučoval psychiatrii. Vodrážka říká: *Hranice mezi literárním dílem a osobní katastrofou je mnohem složitější, než se obecně připouští.* Ano, tak to je, ale je to Vodrážka, kdo činí pravý opak: vše, Bondyho filozofie a poezie, psychické poruchy, strach, osobní i profesní egomaniakálnost..., je pro něj pouhá kouřová clona, za kterou je jediná pravá skutečnost, a tou je StB. Vodrážka chce být spravedlivý, padni komu padni, ale ve skutečnosti se stal advokátem tehdejšího režimu: komunisté jsou autentičtí, zatímco všichni ostatní něco předstírají. Pokud „chaotické myšlení“ začne suplovat historii, filozofii, teologii, literární vědu či etickou komisi, popře samo*

sebe a je z toho fraška. Když Vodrážka cituje Novalisova slova: *pravda se na nás dívá očima chaosu*, lze to s ohledem na něj parafrázovat: *chaos se na nás dívá očima pravdy.*

x x x

Pochopitelně nejde o to popírat pravdivost spisů StB, jak to předkládá Vodrážka – mají ji jako každý jiný archivní materiál, který je před použitím třeba nejprve kriticky zhodnotit. Stejně tak nejde o to vyvinut občana Zbyňka Fišera z udavačství, které bylo někdy opravdu zlé (třeba když ho StB vyslala do Londýna a Fišer pomohl následně rozkrýt kurýrní síť mezi Prahou a exilem). Přesto trvám na tom (a už jsem to řekl ve výše uvedeném příspěvku), že Bondy-básník svým vlivem na mladou generaci udělal násobně víc proti režimu, než mohl kdy udělat Fišer jako spolupracovník StB pro režim. Což ho ale, jako člověka, pochopitelně neospravedlňuje.

Autorem Bondyho básní, a stejně tak i filozofických textů, není provokatér StB, jak tvrdí Vodrážka, ale vnitřně velmi složitá a rozporuplná osoba, na jedné straně jistě vypočítavá, na druhé značně bezbranná, racionální a velmi inteligentní, zároveň se chovající jako malé dítě, z kterého byl najednou titán, schopný převrátit svět, stejně jako osoba hraniční, která oscilovala na pokraji sebevraždy. Jestliže Vodrážka tvrdí, že tento psychiatrický maglajz byl dílem StB, přiznává komunistické tajné službě bezmála božský charakter demiurga. V těchto výšinách by se bezpochyby Bondy s režimem sešli.

Vodrážka se neustále odvolává na ženskou intuici jako na jeden z mála nezkažených zdrojů vnímání a chápání světa. Jana Hradilková k případu Bondy napsala: *Nikdy jsem ho nevnímala jako velkého filosofického Otce, spíš jako jednoho z těch hyperaktivních a slovem extrémně obdařených šilenců, kteří se táhnou historií – tj. bytostí, které si organizují život, vnitřní a vnější svět totálně svévolně, nevyzpytatelně, instrumentálně a sebestředně – absolut Ego, Kuchař, my-*

*šlenkovéj Alchymista, pro něhož veškeré navazované a žité vztahy slouží zase jen ke svévolné organizaci díla.*³ To je přesné, zatímco Vodrážka machisticky Bondyho znásilňuje, naráží ho na své ztopořené ego – řečeno Vodrážkovým feministickým diskurzem.

Přes všechn chaos Vodrážkova „pohromového myšlení“ mu nelze upřít jistou závažnost. Když říká: *Je třeba rozbít undergroundový mýtus, že Bondy byl archetypem nonkonformity a svobodného myšlení a tvorby, protože tři dekády spolupráce s StB jsou důkazem o jeho nesvobodě, pokrytectví a tvůrčím poddanství*, tak je to názor, který nelze jen tak hodit přes palubu s odkazem na Vodrážkovo chaotické myšlení.

K tomu jen poznámku na závěr: Bondy se nikdy nestavěl do role nonkonformisty, bojovníka za něco či proti něčemu – s veškerou intelektuální poctivostí hledal smysl své existence, existence vůbec, nemohl ho najít a propadal zoufalství, a takové „blbosti“, jako byla lidská práva či svoboda, ho ani v nejmenším nezajímaly, a nemohl tedy i z těchto pozic couvnout nebo je zrazovat, jak píše Vodrážka. Bondyho existence byla přímo antitezí mesianistické marxistické vidiny o spáse světa skrze práci a proletariát – cesty, která na základě dějinných zákonitostí vede neomylně z pekla minulosti do ráje budoucnosti. Bondy se sice snažil této vidiny chytit, ale byl natolik inteligentní a myšlenkově poctivý, že nedokázal překonat díry, které zely v marxistické teologii, a zakrýt propast nesmyslu a marnosti, které se mu neustále vtíraly do mysli. Tento Bondyho existenciální otazník a vykřičník zároveň nelze podle mne při hodnocení osoby, díla a dědictví Egona Bondyho respektive Zbyňka Fišera pominout.

Petr Placák

P. S. Co se týká undergroundu, bylo to jediné společenství, v zájmu něhož se Fišer-občan dokázal režimu postavit. Undergroundový mýtus o invalidním sourozenci má tedy jisté opodstatnění.

pd

3 Citováno ze soukromé e-mailové korespondence se svolením Jany Hradilkové.